

ara llegim

La BCNegra arriba aquest any a la seva 18a edició posant el focus no en els monstres que venen d'altres mons sinó en els que viuen entre nosaltres. El festival, sobretot a través de la literatura, però també amb exposicions, cinema, música i teatre, posarà sobre la taula les dualitats que tenen lloc en el món criminal. Al capdavant, tots podem ser víctimes i botxins.

LA BCNEGRA MIRA ALS MONSTRES QUE VIUEN ENTRE NOSALTRES

**Sílvia
Marimon
Molas**

Gilles de Rais va ser un noble francès que al segle XV va lluitar al costat de Joana d'Arc i, més tard, es va convertir en un assassí en sèrie: va matar desenes d'infants. Amb el temps, va fer cèlebre una frase suposadament seva: "Jo vaig fer el que els altres homes somien. Jo soc el vostre malson". La BCNegra d'aquest any, que tindrà lloc del 6 al 12 de febrer, parlarà precisament d'aquests monstres, els que tenim més a prop, fins i tot dins nostre, i de les dobles vides. "És el leitmotiv que hem escollit per vertebrar el festival, perquè les dobles vides les trobes en moltes narracions. La tenen espies, gàngsters, veïns amables i educats que quan tanquen la porta de casa

maltracten la seva família, psicòpates, adúlter..."", detalla l'escriptor i comissari de la BCNegra Carlos Zanón.

De fet, el llibre de referència d'aquesta edició, la divuitena, és *Dr. Jekyll i Mr. Hyde*, de R.L. Stevenson, que va veure la llum el 1886, uns anys abans que Freud parlés del subconscient i de la dualitat o multiplicitat oculta en l'ésser humà. Stevenson es va avançar al psicoanalista vienès parlant de com es desfermen tots els desitjos reprimits del doctor Jekyll en Hyde. Stevenson no només fa una reflexió psicològica sinó que mostra, amb la seva cèlebre novel·la, l'home depravat que hi havia rere la "virtut exterior" de molts ciutadans de l'Anglaterra victoriana. Edgar Allan Poe, el 1838, amb *William Wilson*, també parla de dualitats, però en aquest cas no es donen en una mateixa persona: "el bo" apareix quan l'altre comet alguna atrocitat. Poe

fa guanyar la maldat: Wilson assassina la seva consciència, que l'alerta cada vegada que comet un crim. Molts dels autors d'aquesta edició mostren aquest monstre contemporani, el de dents ferotges que s'oculta rere uns llavis somrients.

Tots podem ser assassins

"Hem de ser conscients que en algun moment tots podem ser víctimes, però també podem ser botxins", diu la periodista i escriptora Tura Soler, que acaba de publicar, amb Jordi Grau, *Sense càstig: deu crims impunes* (La Campana). Soler, que és una de les participants de la BCNegra, té una dilatada experiència i ha seguit de molt a prop molts crims. "En un moment límit o d'ofuscació, tots podem tenir la capacitat de matar. Sempre recordo una frase que em va dir el forense Narcís Bardolet, i és que «les grans bestieses les fan persones apa-

rentment normals»". Això que rere el veí amable i encantador hi pot haver un assassí en sèrie, Soler ho ha viscut en pròpia pell. Joan Vila, el zelador de la residència geriàtrica La Caritat d'Olot, era amic seu i havia anat moltes vegades a casa seva. Tenien molts amics en comú. "Moltes vegades els assassins en sèrie es camuflen rere una personalitat encantadora. Vila sempre estava disposat a ajudar a tothom", assegura Tura. "Amb els anys he après que maldat i culpabilitat no sempre van de bracet. Recordo un matrimoni holandès que va matar el seu fill una vigília de Nadal. El fill tenia una discapacitat i a vegades era violent, ells s'estaven fent grans i ja no es veien capaços de controlar-lo ni cuidar-lo. El van sedar i li van tallar les venes a la banyera i després, ells dos, es van tirar al pantà amb motxilles carregades de pedres", explica la periodista i escriptora.

Carlos Zanón, el comissari de BCNegra, vol un festival transfronterer i eclèctic

na i el meu cunyat sempre expliquen que n'hi ha molts però que no se'n parla", assegura Cornet. *Fins aquí* comença amb tres suïcidis que els joves pengen a les xarxes. En el món que imagina Cornet, la Generalitat, desbordada davant tants casos de suïcidis, contracta una empresa privada per convèncer els joves de continuar vivint. Però no està gaire clar què persegueix l'empresa quan persuadeix els joves perquè no es llevin la vida.

Les dobles visions

El festival parla de dobles vides de veïns, pares, mares, persones turmentades, policies, espies o, fins i tot, escriptors que combinen literatura amb altres feines o que es miren en el mirall d'altres escriptors. Ho fa Núria Cadenes amb Manuel de Pedrolo a *La terra s'ho porta / No han donat la llum, encara* (Comanegra). La dualitat, però, també pot tenir a veure amb la mirada. És el que passa a *Suïcidis SA* (Clandestina) de Mariló Álvarez Sanchis. L'escriptora, periodista i editora, igual que Cornet, introdueix els suïcidis en la trama. Tanmateix, a *Suïcidis SA*, més que màscares, manipulacions encobertes o dobles identitats, hi ha posicions enfrontades. En la societat futura i distòpica imaginada per Álvarez, una empresa gestionada per la seguretat social es dedica a facilitar els suïcidis. "A la novel·la, les protagonistes són dues germanes amb mirades radicalment diferents: una és una psicòloga que treballa en aquesta empresa i està totalment a favor de facilitar que algú pugui posar fi a la seva vida, i l'altra hi està totalment en contra", detalla l'autora.

Álvarez explica que, quan era adolescent, tenia problemes d'autoestima i els seus pares la van portar al psicòleg. "Suposo que estaven desbordats, però tenia la sensació que jo era només un número i que ni tan sols m'escoltaven perquè tenien poc temps. En aquell moment et sents molt vulnerable, i la indiferència de la persona que t'atén només reforça la idea que ningú et pot ajudar", assegura. La novel·la vol arrencar el lector de la seva zona de confort: "A la novel·la hi ha molts grisos i fa qüestionar moltes coses, molta gent té una opinió molt enrocada sobre el suïcidi, i les coses són molt més complexes", afegeix. De fet, les germanes es van acostant i van posant en dubte opinions que tenien més que assumides.

Claudia Piñeiro, que va guanyar el Pepe Carvalho el 2019 i va ser finalista del Booker 2022, serà una de les altres participants en una de les taules rodones que parlaran de dualitats i dobles visions, en aquest cas socials. Piñeiro ha reflexionat en moltes de les seves novel·les sobre el seu país, Argentina, on hi ha qui reivindica l'herència de la dictadura militar i qui, a l'altre extrem, reclama justícia pels crims d'estat comesos per aquesta dictadura. A la seva última novel·la, *El tiempo de las moscas* (Alfaguara), parla de la transformació de la societat argentina, però també de corrupció, feminisme, maternitat, transsexualitat i sanitat pública, a través, sobretot, de la història d'una dona que surt de la presó, on ha passat 15 anys, per haver matat l'amant del seu marit. Com a la ficció i sovint a la realitat, a *El tiempo de las moscas* res és el que sembla. —

PARAMOUNT PICTURES

L'escriptor francomarroquí Tahar Ben Jelloun, un dels altres autors convidats a la BCNegra, també parla de dualitats a *El insomnio* (Cabaret Voltaire). "És una revisitació de Dr. Jekyll i Mr. Hyde. El protagonista té la necessitat de matar per així poder dormir", detalla Zanón. No hi ha cap lliçó moral en la novel·la de l'escriptor francomarroquí, que també té problemes per dormir arran del seu pas per la presó per motius polítics.

L'israelià Dror Mishani, amb *Tres* (Anagrama), mostra com Israel, com tota societat, també produeix monstres i assassins en sèrie, encara que sigui el veí, el fill o el pare. El protagonista de *Tres* és l'amabilitat personificada, educat i correcte, però té un petit defecte: mata. L'escriptor i metge danès Steffen Jacobsen, a *La caceria* (Roca Editorial), mostra la faceta oculta d'un pare de família. És la seva filla qui descobreix la

seva part més perversa quan troba una caixa amb DVDs en què el pare es dedica a caçar humans per diversió.

Quan no sabem qui ens manipula

Al segle XIX, la literatura imaginava dualitats, però totes tenien lloc en una mateixa dimensió. Al segle XXI hi ha una altra realitat, la virtual. Cesc Cornet va començar a imaginar la seva novel·la, *Fins aquí* (Llibres del Delicte), en plena pandèmia, quan tothom es va abocar encara més a les pantalles. "Aleshores treballava en un institut escola, i veia com els estudiants utilitzaven molt les xarxes socials -explica-. Creuen que ho poden controlar, però en realitat no ho controlen i, a més, els poden controlar sense que se'n adonin". Tant la germana com el cunyat de Cornet treballen en una funerària. "A les converses familiars sortia sovint el tema dels suïcidis, la meva germa-

ELS IMPERDIBLES DEL FESTIVAL DE LITERATURA

1

UN AUTOR I UN PERSONATGE

El festival porta a Barcelona escriptors d'arreu del món, però també vol redescobrir autors i obres que ja formen part de l'imaginari literari universal. És el cas de la novel·la *Dr. Jekyll i Mr. Hyde*; l'autor italià Leonardo Sciascia (1921-1989), que va descriure Sicília i tant va parlar de la Màfia, o John Blacksad, el gat detectiu creat per Juan Díaz Canales i Juanjo Guarnido.

2

MÚSICA

La nota musical del BCNegra la posarà Albert Pla, que oferirà un concert en què repassarà el seu repertori més fosc. La cita serà el 6 de febrer a El Molino. Amb la música, el músic de Sabadell recorrerà la cara més salvatge i més fosca de l'existència.

3

TEATRE

Sota la dramaturgia d'Ada Castells, la direcció escènica de Ferran Utzet i amb l'actriu Padi Padilla, es representarà *La més bella del món*, un monòleg creat per al festival. *Judici teatral: i el culpable és...* serà una de les altres obres que es podran veure amb actors i amb professionals de la justícia i escriptors al darrere del guió.

4

CINEMA

Es projectaran dos films als Aribau Multicines -*Stockholm* i *Carretera perduda*- i tres pel·lícules a la Filmoteca: *Vientos de La Habana*, dirigida per Félix Viscarret i amb guió de Leonardo Padura a partir de la seva novel·la; *Cadaveri eccellenti*, dirigida per Francesco Rosi a partir de la novel·la de Leonardo Sciascia, i *Une affaire d'État*, dirigida per Éric Valette.

5

RUTES LITERÀRIES

Aquest any la ruta l'ha dissenyat l'escriptor i poeta Xavier Theros a partir del seu llibre *La fada negra* (Premi Josep Pla 2017), una ficció ambientada durant la revolta popular de la Jamància, el 1843. Theros, amb la seva novel·la, visita una Barcelona bruta, miserable i d'olors putrefactes.